

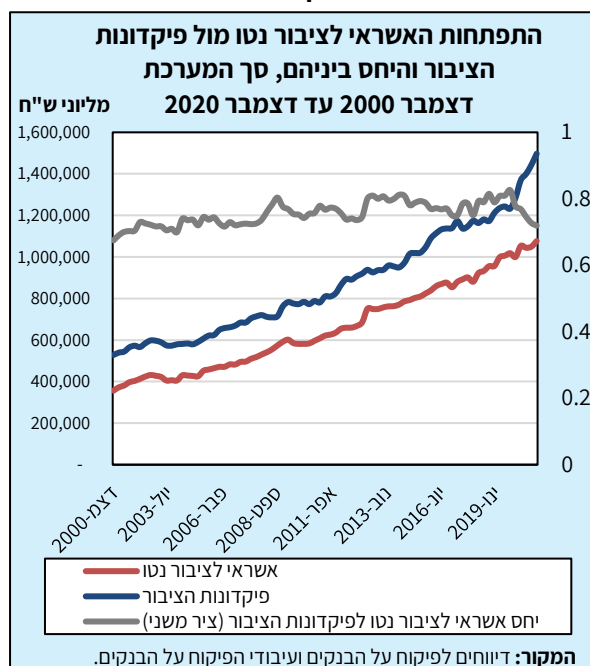
הודעה לעיתונות :

תיבה מתוך הסקירה השנתית של מערכת הבנקאות לשנת 2020 שתפורסם בקרוב :

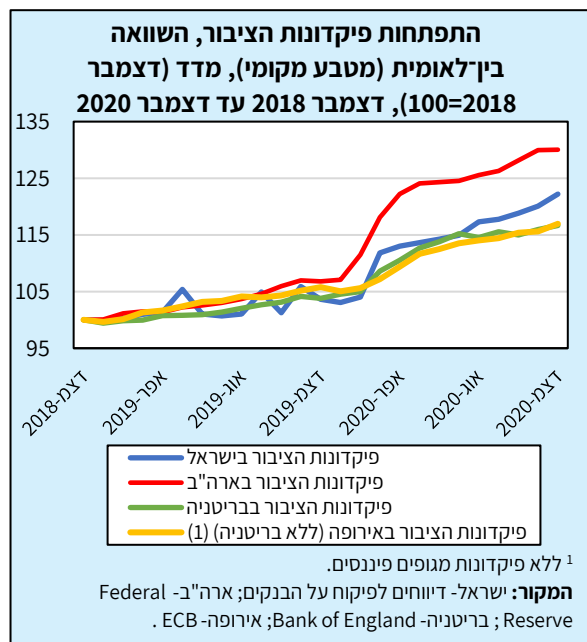
הגידול בפיקדונות הנזילים (עו"ש) של הציבור לאורך משבר הקורונה

- פיקדונות הציבור בבנקים גדלו בקצב מהיר עם תחילת משבר הקורונה ולכל אורכה של שנת 2020 בכ-235.6 מיליארד ש"ח (גידול של כ-18%), בעוד שהאשראי לציבור גדל בקצב שאפיין אותו בשנים האחרונות.
- תופעה זו אינה ייחודית רק לישראל וניכר שמערכות בנקאות רבות בעולם חוו גידול מהיר בפיקדונות הציבור.
- עיקר הגידול בפיקדונות הציבור, שרובו מוסבר על ידי המפקידים הקמעוניים (לרבות משקי בית) והמסחריים (ללא גופים מוסדיים), נעשה בפיקדונות נזילים (עו"ש ופח"ק) נושאי ושאנים נושאי ריבית, מה שמרמז על העדפת הציבור לכספים נזילים לאורך המשבר.
- הגורמים המרכזיים שפעלו לגידול בפיקדונות הציבור לאורך המשבר, הם גורמים שהשפיעו על היצע הפיקדונות מצד הציבור, ובעיקרם העדפת הציבור לכספים נזילים על פני השקעתם בשוק ההון מחשש להמשך ירידות בשווקים; לצד צעדים שפעלו להגדלת כמות הכסף במשק, ובהם צעדי ממשלת ישראל ובנק ישראל לאורך משבר הקורונה.
- הגידול בפיקדונות הציבור, שמשקף את העדפת הנזילות בכלל המשק, תרם לשיפור נזילותה של מערכת הבנקאות והתבטא מנגד בשחיקת יחס המינוף במערכת הבנקאות.
- הגידול המשמעותי בפיקדונות הציבור בישראל משקף את אמון הציבור במערכת הבנקאות וביציבותה, גם בעת משבר.

איור 1 – הגידול בפיקדונות הציבור לא לווה בגידול בהיקפים דומים באשראי והוביל לירידה ביחס האשראי לציבור לפיקדונות הציבור

איור 2 – הגידול בפיקדונות הציבור אינו תופעה ייחודית לישראל

פיקדונות הציבור (לרבות עו"ש)¹ גדלו לאורך שנת 2020 בכ-235.6 מיליארד ש"ח. מדובר בגידול שנתי של כ-18% וזה לעומת קצב גידול ממוצע של 4.8% לאורך השנים 2000-2019 שבהן לא נרשם באף שנה קצב גידול כה מהיר בפיקדונות כפי שנרשם בשנה זו (איור 1). הגידול בפיקדונות מתואם לרוב עם צמיחת האשראי לציבור, אך העלייה החדה שנרשמה בשנה זו בפיקדונות הציבור, אירעה במקביל לגידול האשראי בקצב הרגיל שאפיין אותו בשנים האחרונות, מה שהוביל לירידה חדה ביחס אשראי לפיקדונות, כשיחס זה נאמד טרם המשבר בכ-77% ושירד בסוף שנת 2020 לכ-72%, בדומה לרמתו בתחילת שנות ה-2000 (איור 1). מגמה זו אינה ייחודית רק לישראל וניכר שמערכות בנקאות רבות בעולם חוו גידול מהיר בפיקדונות הציבור (איור 2).

עיקר הגידול בפיקדונות הציבור אירע ברביע הראשון לשנת 2020 ועם תחילתו של משבר הקורונה בחודש מרץ, בפרט. כך גדלו פיקדונות הציבור במהלך הרביע הראשון בכ-32% במונחים שנתיים. גם לאחר הגידול המשמעותי שנרשם ברביע הראשון, הוסיפו עם זה פיקדונות הציבור לגדול גם בהמשך השנה בקצב די מהיר בהשוואה לשנים קודמות (כ-12% במונחים שנתיים במהלך הרביעים השני עד הרביעי לשנת 2020).

כ-56% מהגידול בפיקדונות הציבור לאורך שנת 2020 הוא גידול בפיקדונות לפי דרישה שאינם נושאי ריבית (קרי, יתרת עו"ש שאינה נושאת ריבית) ועוד כ-38%

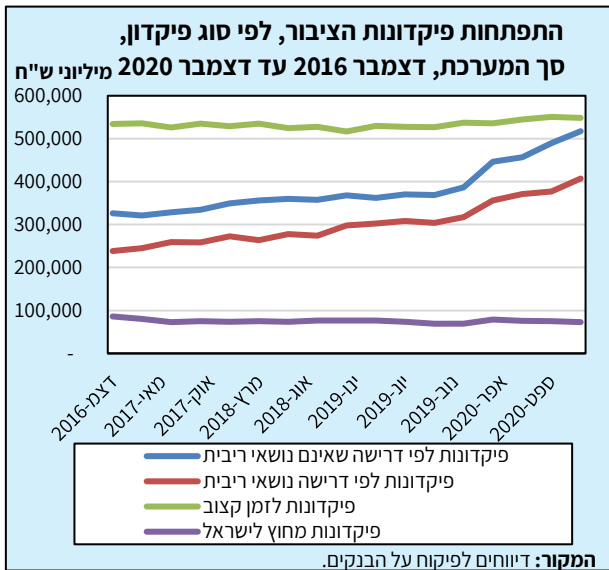
¹ פיקדונות הציבור - פיקדונות לפי דרישה (עו"ש), פח"ק, פיקדונות לזמן קצוב, תכניות חיסכון, פיקדונות תושב ופיקדונות לא-תושב של תושבי-חוץ, בין אם במט"י ובין אם במט"ח, עבור פרטים ותאגידים, למעט תאגידים בנקאים, הממשלה וממשלות זרות.

בפיקדונות לפי דרישה הנושאים ריבית (דוגמת פר"י;
איור 3). העלייה בפיקדונות הנושאי ריבית, שנבעו

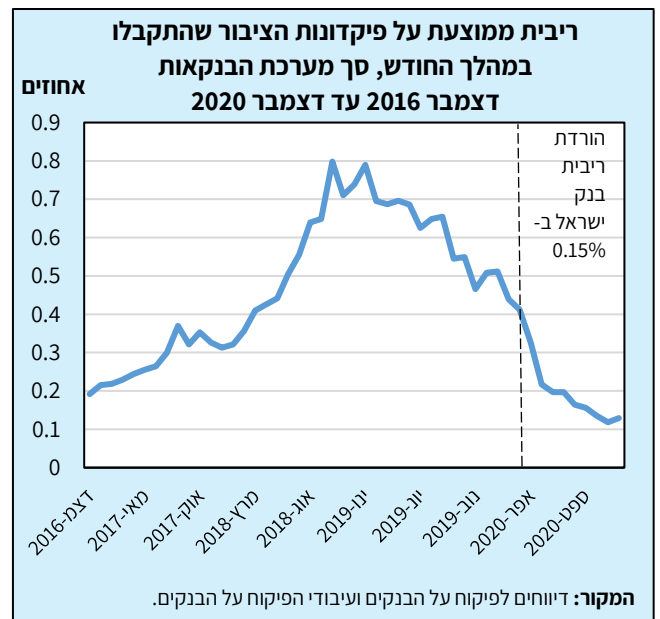
מעלייה בהיצע הפיקדונות מצד הציבור, הביאו לירידה
בריבית על הפיקדונות לאורך השנה ²(**איור 4**).

הגידול בפיקדונות הציבור אפיין את כלל המפקידים
במשק, אם כי יש שונות בקצב הגידול בין המפקידים
השונים, כשהמפקידים הקמעונים (לרבות אנשים
פרטיים) והמסחריים (תאגידים שאינם פיננסים),
מסבירים את עיקר הגידול בפיקדונות לאורך השנה
(כ-88% מהגידול; **איור 5**).

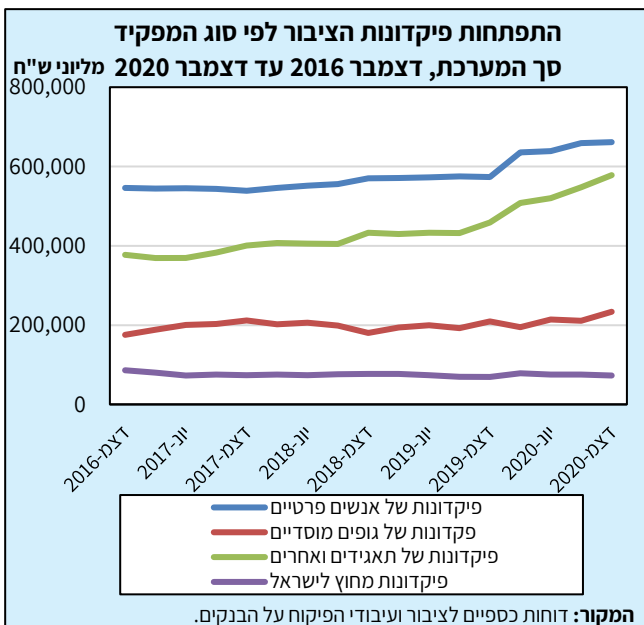
**איור 3 - עיקר הגידול בפיקדונות נזילים נושאי ושאנים
נושאי ריבית**

**איור 4 - הגידול בהיצע הפיקדונות הביא לירידת הריבית על
פיקדונות הציבור לאורך השנה**

**איור 5 - הגידול בפיקדונות אפיין הן אנשים פרטיים והן
תאגידים**

² ירידת ריבית בנק ישראל באפריל 2020 פעלה גם היא לירידה בריבית על הפיקדונות.

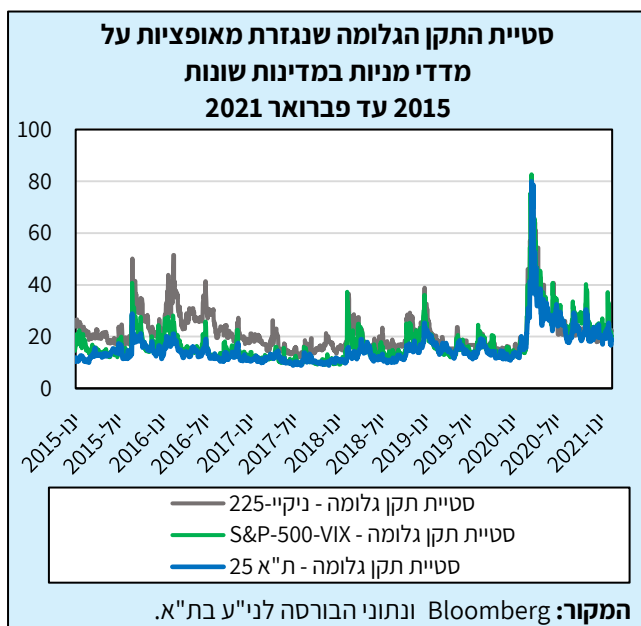
הגורמים לגידול בפיקדונות הציבור

הגידול בפיקדונות הציבור מוסבר מעליה בביקוש מצד הציבור לכספים נזילים, לצד צעדי הממשלה ובנק ישראל שפעלו להזרמת כספים למשק. התפתחויות אלו התבטאו בעלייה בפיקדונות הציבור וכאמור בחשבונות העו"ש בפרט, אך גם בגידול משמעותי במזומנים שבהם מחזיק הציבור (שגדלו בשנת 2020 בכ- 18 מיליארד ש"ח) – דבר שלא מקבל ביטוי במאזני הבנקים.

1. החששות מירידות בשווקים והעדפת כספים נזילים

שוקי ההון החלו להגיב להתפתחויות בדבר התפשטות מגפת הקורונה והשלכתה על הכלכלה הבין-לאומית לקראת סוף חודש פברואר. הדבר התבטא בירידות חדות במדדי המניות ברחבי העולם (וכן בישראל; **איור 6**), לצד עלייה בתנודתיות בשווקים, כפי שמשתקף בסטיית התקן הגלומה שנגזרת מאופציות על מדדי מניות (מדד הפחד, Volatility Index VIX; **איור 7**).

איור 7 – עם תחילת המשבר חל זינוק בסטיית התקן הגלומה במדדי המניות, מה שמשקף עלייה בתנודתיות השווקים

איור 6 – עם תחילת המשבר חלה ירידה חדה במדדי המניות ברחבי העולם

על רקע החשש מהמשך הירידות בשווקים ומהעדפת הציבור לכספים נזילים בתקופה זו, נרשמו פדיונות משמעותיים מקרנות הנאמנות בארץ, בעיקר באג"ח ובמניות (בארץ ובחו"ל), רובם בחודש מרץ 2020. כך נפדו מקרנות הנאמנות בחודש זה לבדו כ-40 מיליארד ש"ח (**איור 7**). הפדיונות הללו נרכשו על ידי הגופים המוסדיים מנכסיהם (שרובם לא מופקדים בפיקדונות בבנקים), בעוד שהציבור הגדיל את יתרת העו"ש שלו. נציין שעל אף ההתאוששות בשווקים, לא נרשמו גיוסים נטו משמעותיים לאורך שנת 2020 בחזרה אל קרנות הנאמנות. היה והציבור יבחר לשוב ולהשקיע בשוק ההון דרך קרנות הנאמנות בהיקפים משמעותיים - הרי שהדבר צפוי לפעול לקיטון פיקדונות הציבור (מגמה שהחלה בתחילת שנת 2021).

איור 7 - עם תחילת המשבר נפדו כ-40 מיליארד ש"ח מקרנות הנאמנות

2. פעולות הממשלה ובנק ישראל לאורך המשבר

הממשלה ובנק ישראל נקטו יחד כחלק מההתמודדות עם המשבר הכלכלי שנגרם על רקע המשבר הבריאותי, שרשרת פעולות שמטרתן לתמוך בציבור שנפגע במשבר, להקל על תנאי האשראי במשק ולתמוך בפעילות הכלכלית וביציבות הפיננסית. הגידול בכמות הכסף לאורך השנה התאפשר הודות לגידול בגירעון הממשלה יחד עם ההרחבה המוניטרית שנקט בנק ישראל.

הממשלה הגדילה לאורך שנת 2020 את הוצאותיה בכ-90 מיליארד ש"ח, כשחלק הארי מהוצאות אלה נועד לתשלומי העברה למשקי בית ולשירותי רווחה (דוגמת תשלומי דמי אבטלה למי שפוטרו או הוצאו לחל"ת לנוכח המשבר), כמו גם לתמיכות ישירות בייצור המקומי והטבות אשראי למגזר העסקי (דוגמת הלוואות שניתנו בערבות המדינה). כלומר, ממשלת ישראל הזרימה כספים בהיקפים חסרי תקדים במספר ערוצים למשקי הבית והעסקים בישראל.

בנק ישראל, נקט שורה של צעדים שונים לאורך המשבר ובהם תכנית לרכישת אג"ח ממשלתיות בשוק המשני בהיקף של 50 מיליארד ש"ח (שהורחבה לאחר מכן ב-35 מיליארד ש"ח נוספים) וגם פעל לרכישת אג"ח חברות בשוק המשני. בנק ישראל גם רכש על רקע ייסוף השקל אל מול הדולר לאורך המשבר יתרות מט"ח בהיקף של כ-21 מיליארד דולר. בנק ישראל גם הציע למערכת הבנקאות הלוואות מוניטריות במטרה להגדיל את היצע האשראי לעסקים קטנים וזעירים (הלוואות אלה נאמדו לאורך שנת 2020 בכ-20 מיליארד ש"ח).

השלכות הגידול של פיקדונות הציבור על המערכת הבנקאית

הגידול בפיקדונות הציבור שימש את הבנקים להגדלת הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, הן על-ידי הגדלת המזומנים והפיקדונות בבנקים והן על-ידי רכישת אג"ח ממשלתיות, מה שתרם לשיפור ביחס כיסוי הנזילות של הבנקים (LCR; להרחבה ראו [חלק הנזילות](#)). אך חשוב להדגיש שעם התאוששות השווקים, עשוי הביקוש לנזילות מצד הציבור לרדת, מה שצפוי לגרום לחלק מפיקדונות הציבור לנוע לשוק ההון בהיקפים משמעותיים, כך שההישענות עליהם לצרכי נזילותה של מערכת הבנקאות חייבת להיעשות באופן שמרני. לצד ההשפעה החיובית על נזילות המערכת הבנקאית, נשחק יחס המינוף של הבנקים באופן הדרגתי, היות והגידול בפיקדונות הציבור תורגם כאמור לגידול משמעותי בהיקף הנכסים של הבנקים (להרחבה, ראה [חלק הלימות ההון והמינוף](#)). ההשפעה המרכזית של הגידול בפיקדונות הציבור, ככלל, ניכרת בעלייה במקורות שעומדים לרשות מערכת הבנקאות לצרכי הגדלת היצע האשראי, כך שעם התאוששות המשק תוכל המערכת הבנקאית לתמוך בעלייה בביקוש לאשראי.

יש לציין שהגידול בפיקדונות הציבור ומשקי הבית בפרט, תרם ככל הנראה לקיטון בניצול מסגרות העו"ש (משיכת היתר) בקרב כלל קטגוריות ההכנסה³, בין אם לאור צעדי הממשלה ובנק ישראל, בין אם על-ידי הקטנת הצריכה בתקופה זו על רקע האטת הפעילות המשקית ובין אם כתוצאה מפדיונות בקרנות הנאמנות (בעיקר בקטגוריות ההכנסה הגבוהות).

³ קטגוריות ההכנסה מסווגות לחמש קבוצות, א' עד ה', כשא' הקבוצה עם ההכנסה הנמוכה ביותר וה' הקבוצה עם ההכנסה הגבוהה ביותר. לפירוט נוסף ראו הוראות דיווח לפיקוח מספר 836.